

KLIC TRIGLAVA

IZ VSEBINE:

- KDO JE OBGLAVIL TITA?
- PRAVOSLAVNI V LJUBLJANI
- JURČECOVİ SPOMINI
- IZBRIS IZ DRŽAVLJANSTVA
- SLAVA JUNAKOM!

313

JUNIJ 1965

LONDON, 5. JUNIJA 1965.

LETO XVIII. ŠTEV. 313.

TITO OBGLAVLJEN!

(Od našega posebnega dopisnika)

London, 31. maja.

Minuli teden je bil celokupni britanski tisk poln senzacionalnih vesti, da so neznanci v Londonu obglavili prezidenta Tita. In to da se je zgodilo na sam njegov rojstni dan v torek 25. maja.

Tistega večera so namreč uslužbenci razstavišča "Madame Tussaud" na Marylebone Road zvedeli od časopisnih agencij, da manjka glava na voščeni lutki prezidenta Tita v dvorani političnih osebnosti. Predstavniki tiska so vedeli povedati, da gre za akcijo jugoslovanskih demokratov, nekateri so rekli "študentov", kot protest proti preganjanju zadrškega profesorja Mihajla Mihajlova.

Ker so vse dvorane velikega razstavišča stalno pod očesom številnih čuvarjev, in ker nazadnje glava takega velmoža, kot je Tito, ni majhna reč, ki bi jo bilo moč skriti v žep, so oskrbniki "Madame Tussaud" stali pred vprašanjem, ne kako je bilo moč glavo odsekati, ampak kako jo je bilo mogoče spraviti iz razstavišča, ne da bi to čuvarji opazili. Vodstvo razstavišča je seveda klicalo na pomoč policijo. Kot mi je pozneje pravil eden od čuvarjev, so sprva mislili, da "zlikovci" glave sploh niso odnesli iz poslopja, ampak da so jo prenesli v kletne prsotore, kjer je prihranjen prostor za slavne može druge kategorije. A ker je tudi tam niso našli, so sklepali, da je bila glava resnično ukradena. Ko sem si natančneje ogledal poslopje, sem prišel do zaključka, da je bilo mogoče odnesti glavo samo skozi požarni varnostni izhod, toda pod pogojem, da ali v dvorani ni bilo nobenega čuvaja ali pa da so se "motili" s čem drugim. Ker je bilo izljučeno, da bi si tedaj sami kuhali čaj, jih je očitvidno nekdo moral zamotiti.

Kdo? Brez dvoma nasprotniki jugoslovanskega režima, ki so na dobro izbrani dan izvedli skrbno organizirano akcijo, o kateri je pisal domalega ves britanski tisk. In ne samo pisal o glavi, ampak tudi, da je bila akcija protest proti za 20. stoletje in sredi Evrope škandaloznemu političnemu procesu v Zadru.

Vendar pa se je vodstvo razstavišča hitro znašlo in objavilo, da je bila lutka že stara 17 let in da bi potrebovala novo glavo; da so se zato že pred pol leta obrnili na jugoslovanskega veleposlanika s prošnjo za posredovanje pri prezidentu Titu, da bi ga mogli intervjuvati - in izdelati novo, 73 let mlado glavo. Ugodnega odgovora pa od jugoslovanske strani niso prejeli. Zato da upajo, da so jim sedaj "tatovi" napravili veliko uslugo, ker bodo očitvidno jugoslovanski oblastniki pohiteli, da obglavljeni Tito, čigar truplo so seveda takoj odstranili, dobi novo, času odgovarjajočo glavo.

Vendar pa s tem celotne zgodbe še ni bilo konca. Glava se je namreč minulo soboto, 29. maja, ob šestih zjutraj pojavila na stopnišču jugoslovanskega veleposlaništva na Kensington Gore. Dobro informirani krogi trdijo, da sta jo dva moža v belem avtomobilu, - ki morda spominja na Titov beli vlak, - z vsem spoštovanjem pripeljala pred veleposlaništvo in jo odložila pred glavna vrata. "Slika leta 1965" bi nazval fotografijo, ki kaže mladeniško Titovo glavo na stopnišču, za njo pa težka vrata veleposlaništva s tablico "Yugoslav Embassy". Kmalu po šesti uri se je potem pojavila pred poslopjem britanska policija, ki jo je nekdo obvestil po telefonu. Policist je z dolžnim spoštovanjem vzel zdaj že slavno glavo v naročje, nakar so jo prepeljali na njeno domovinsko policijsko postajo Marylebone Station. Tam so jo izvedenci pregledali in iskali znakov, ki bi jim odkrili "tatove". Potem so jo policisti vložili v dostojno škatljo in jo vrnili lastniku: "Madame Tussaud". Tam so ugotovili, da glava ni poškodovana in da jo bo mogoče kmalu namestiti na mrtvo truplo in nato celokupnega Tita - sedemnajst let premladega - znova razstaviti v dvorani političnih veljakov.

Nekateri jugoslovanski emigranti se s tako akcijo kajpak ne strinjajo in jo smatrajo za otročjo. Drugi pa pravijo, da je bil cilj dosežen in da na primer nobena še tako dobra in skrbno pripravljena knjiga ali množična demonstracija ne bi povzročila tolikšne publicitete kot jo je "Titovo obglavljenje" sredi Londona. In ne publicitete zaradi publicitete, ampak publicitete zaradi politične nestrpnosti v Jugoslaviji, na katero je s primerom Mihajla Mihajlova britanski tisk znova, drugič v istem tednu, opozoril britansko in svetovno javnost.

/Madame Tussaud, rojena 1780. v Bernu, je živel v Parizu, kjer se je pri stricu naučila izdelovanja voščenenih lutk. Potem ko je preživela francosko revolucijo, je z nekaj lutkami emigrirala v Anglijo, kjer je razstavljala najprej v Londonu in pozneje v drugih mestih. Njuna sinova sta po njeni smrti 1850 prevzela podjetje in se leta 1884 ustalila na sedanjem naslovu, nedaleč od podzemске postaje na Baker Streetu, ki je poznana po slavnem Sherlock Holmesu. Razstavišče je sicer pozneje pogorelo, toda so zgradili novega in zdaj v njem hranijo okoli 500 voščenenih lutk v naravni velikosti. Vsako leto dodajo do 15 novih figur in prav toliko jih tudi odstranijo. Lutka v "Madame Tussaud" je dokaz slave, pa naj gre potem za kralja, politika, duhovnika, vojaka, znanstvenika, raziskovalca, umetnika, športnika ali pa zločinca. Najbrž ni obiskovalca Londona, ki ne bi našel nekaj ur, da si tudi ogleda to zanimivo razstavišče, ob katerem so pozneje zgradili Planetarium. V tem, ob dnevni predstavi, projektirajo svetlobne žarke, ki na "nebu" simulirajo učinek zvezd, kot jih vidimo zdaj, so bile vidne pred tisočletji ali pa bodo v daljnji bodočnosti. /

Pred kongresom na Bledu

Od našega dopisnika

Washington, sredi maja

Titovi Jugoslaviji se v Ameriki obetajo črni dnevi, če je nedavno pisanje tukajšnjega tiska sploh kakšen znak za spremembo v ameriški zunanji politiki. Že zadnjič sem opozoril na dva članka, ki so jima pozneje sledili še drugi. Danes omenjam kolumnista Johna Chamberlaina, ki je 8. maja odkrito pozval v tukaj "Pošti", da je treba iz aretacije prof. Mihajlova "narediti odmevajoč mednarodni incident". *

Kanclerjeva obljuba Slovincem

Od političnega sodelavca

Dejstvo, da je avstrijski kancler Dr. Josef Klaus govoril 9. maja koroškim Slovincem tudi v slovenskem jeziku, je spričo sedanjega položaja koroških Slovencev v prenesenem pomenu moč primerjati z obredom ustaličevanja karantanskih knezov na Gosposvetskem polju, ko ti niso bili slovenskega rodu. Kancler je javno priznal "drugi deželni jezik" in izpovedal, da mu je v "enaki meri naložena skrb za blagor vseh državljanov". Nato je zagotovil, da bo storil vse, kar je v njegovih močeh, da bodo pravice koroških Slovencev zagotovljene. "S sodelovanjem manjšine hočemo reševati tudi v bodoče vsa vprašanja, ker vemo, da je to za Slovence, za Koroško in za Avstrijo najboljše." Ker se na Koroškem stikajo slovanski, germanski in romanski kulturni svetovi, "naj bo Koroška Evropa v malem", je dejal dr. Klaus.

Avstrijski kancler, ki je bil tedaj tudi poslevodeči državni predsednik, se je udeležil proslave, ki jo je Narodni svet koroških Slovencev priredil ob 20. letnici obstoja avstrijske Druge republike in ob desetletnici podpisa avstrijske državne pogodbe. Teden dni pozneje so imeli tako proslavo tudi levičarski Slovenci, ki jih je, tudi v slovenščini, nagovoril bivši deželni glavar g. Wedenig, ki je zastopal zadržanega podkanclerja dr. Pittermana. O obeh prireditvah je obširno poročal tako avstrijski kot ljubljanski tisk.

Dasi so se približevale avstrijske predsedniške volitve, na katerih je bil s šibko večino 63.482 glasov izvoljen socialistični kandidat g. Franc Jonas, politični opazovalci smatrajo, da v primeru dr. Klause ni šlo za predvolilni manevar, ker da dosedanje delo dokazuje, da gre za iskrenega človeka.

* Julija naj bi se namreč vršil na Bledu kongres PEN klubov (gl. KT 311), na katerem naj bi razpravljali o temi "Pisatelj v sodobni družbi". Zaradi obsodbe M. Mihajlova so nekateri britanski in francoski pisatelji izjavili, da bodo bojkotirali kongres, ker vendar ne gre, da bi se ta vršil v deželi, ki na tako notoričen način duši svobodo izražanja. Chamberlain je bil mnenja, da bi bilo čudovito, če bi se ta duh odpora širil in če se končno nihče ne bi pojavil na Bledu; ali pa še boljše, če bi vsi prišli in bi stavili primer aretacije Mihajlova visoko na dnevni red. Jugoslavija naj bi bila sicer neopredeljena dežela, pa vendar preganja pisce, ki kritizirajo Sovjetsko zvezo, medtem ko dovoljuje vsako kritiko Združenih držav Amerike. PEN klubi, ki se bavijo z vprašanji pisateljev, morajo zahtevati pojasnilo glede svobodnega izražanja v deželi, v kateri se bodo sestali, ali pa naj se odpovedo pretvezi, da govorijo v imenu pisateljev-članov. Drugi narodi bodo z veseljem gostili mednarodni kongres PEN klubov, če Tito noče pristati na svoboden razgovor o cenzuri in aretaciji iskrenih pisateljev. Ta članek je Chamberlain navezal tudi na usodo Milovana Djilasa, kar bi moralo biti tudi na dnevnem redu kongresa. "Jugoslovanski diktator Tito je vrgel Mihajlova v ječo, ker je ta rekel malo več o Stalinovih zločinih kot sam Hruščev" in ko sovjetski avtorji za kaj takega niso bili kaznovani v Rusiji, kjer se sovjetske revije (in tu Chamberlain citira Mihajlova) "začenjajo kazati kot anali zločinov inkvizicije Filipa II." Mirne duše bi mogel dodati, da je Tito odnesel celo kožo, ko je z vso avtoriteto govoril leta 1951 o istih zločinih, o katerih je zdaj pisal Mihajlov.

MRTVIH SE BOJE!

Dopis s Tržaškega

Kot kaže, je vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja še vedno viseče. Sleher ni človek je mislil, da je bila ta zadeva z Londonsko spomenico rešena tako, da si je Italija priključila pas A in Jugoslavija pas B. V tem smislu so se vršila tudi dolgotrajna pogajanja pred podpisom Spomenice. Vendar pa je Italija ni ratificirala in kasneje je bilo slišati tu in tam kak glas proti trajni razdelitvi in priključitvi Ozemlja, češ da gre vendar samo za njegovo upravljanje in nič več.

Ko pa je nedavno prevzel resor zunanjega ministrstva Signor Fanfani, je ta kaj kmalu nato ostro in odločno izjavil, da se Italija ni odpovedala nikoli temu ozemlju, ki ga upravlja Jugoslavija, in da se mu tudi ne bo. Baje je dal zunanji minister to izjavo, ker je vlada dejansko nameravala priznati pas B Jugoslaviji.

Seveda so italijanski nacionalistični krogi triumfirali, jugoslovanski diplomati so pa ostali brez glasu, ker so se z londonsko Spomenico prenaglili in niso v času pogajanj znali zavzeti jasnejših stališč in doseči točnega besedila, po katerem bi bil pas B priključen Jugoslaviji za trajno. Če se tedaj Jugoslavija ne bi vdala pritisku, bi bilo Svobodno tržaško ozemlje danes še vedno dejstvo.

Italijanskim nacionalistom in oblastem je slovenska manjšina, kar zadeva slovenski jezik in slovenska imena, še vedno trn v peti. To da se v vladi nahajajo krščanski demokrati, ki bi vendar morali postopati v duhu papeških okrožnic in zlasti za mednarodni mir najvažnejše, pokojnega papeža Janeza, in da so v vladi socialisti, ki so jih usta sicer vedno polna pravičnosti in socialnosti, ničesar ne spremeni na dejstvu, kot so že mnogi mnogokrat ugotovili. Za take doktrinarne finese in politično ideološke ekstravagance se med seboj tepemo le mali Slovenci, tudi pobijemo se, če ne gre drugače. Veliki narodi pa tega ne delajo. In kadar se jim zdi, da so njihovi interesi ogroženi, tedaj mirne duše pozabijo na vse katolištvo, na vse krščanstvo, na ves socializem in na vso demokracijo, in te pri belem dnevu pod praporom iste Krščanske demokracije ali istega vserešujočega Socializma pritisnejo k tlom - in zaradi tega noben italijanski duhovni ali socialistični oče ne bo slabo spal, niti ga ne bo bolela glava.

V deželnem svetu so pred časom vključili v pravilnik določilo, da lahko slovenski svetovavec, ki je izvoljen na Slovenski listi, nastopa kot samostojna skupina, ne glede na to, če gre le za enega svetovavca. Za ostale skupine namreč pravilnik predvideva najmanj tri svetovavce. To bi bilo pravično, kajti slovenska lista je bila samo ena in ni mogoče pričakovati, da bi se ta družila recimo s komunisti ali neofašisti, ker bi to pomenilo politični ali celo narodni samomor.

Prenekateri zmerni ljudje so to razumeli. Toda šovinisti s tem nikakor niso bili zadovoljni, pa so dosegli, da se je vlada pritožila zaradi tega na ustavno sodišče, ki je potem v aprilu mesecu razveljavilo dotično določilo pravilnika, češ da sodijo ukrepi glede priznanja pravic slovenski manjšini v pristojnost osrednje vlade. Pa smo tam! Popolnoma iz trte izvit razlog, saj je pri vsem tem šlo zgolj za možnost nastopanja v deželnem svetu.

V vladi so tudi Nennijevi socialisti, katerim so se priključili mnogi slovenski levičarji. Ali zdaj uvidijo, da so italijanskim socialistom pravice Slovencev de-

veta briga? Evo nekaj primerov:

V Miljah so se bivši borci iz zadnje vojne sporazumeli, da bodo z občinsko pomočjo postavili spomenik padlim v vojni, na katerem naj bi bil slovenski in italijanski napis. Ob tem so italijanski šovinisti zagnali peklenški vik in krik ter so dosegli, da je policija "do nadaljnjega" prepovedala odkriti spomenik s kakim napisom. Zakon take prepovedi seveda ne predvideva in policija postopa v tem oziru popolnoma samovoljno. Zakaj pa tu ne poseže vmes rimska vlada?

V tržaški Rižarni so imeli Nemci edino peč v Italiji, kjer so sežigali politično osumljene ljudi. Med drugim je tu ob hudem mučenju umrlo tisoče borcev: oblasti so zato proglasile Rižarno za narodni spomenik, vendar pa slovenskega napisa tudi tu niso stavili.

Že lani je prišlo do sporazuma med Rimom in Beogradom glede spomenika padlim jugoslovanskim borcem na goriškem pokopališču. Ko pa so italijanski liberalci pred nekaj meseci zvedeli za ta dogovor, so takoj protestirali in zahtevali od župana pojasnila. Ta je 27. aprila ostro obsodil dogovor in se odločno izjavil proti postavitvi spomenika. Proti temu so se seveda dvignili slovenski svetovavci in županu zanikali pravico, da bi govoril v imenu vseh občanov, kajti Slovenci njegovih izjav prav gotovo ne odobravajo. Rimska vlada je spet molčala.

Ironija je pa tem hujša, ker istočasno jugoslovanske oblasti širokogrudno dovoljujejo, da razne italijanske organizacije in oblasti leto za letom polagajo ob različnih prilikah svoje vence na kostnico italijanskih vojakov, ki stoji v Kobaridu. Če bi šlo zob za zob, potem bi po logiki goriškega župana jugoslovanske oblasti morale zravnati kostnico z zemljo.

Iz tega vidimo, da se vsaj v mednarodnih odnosih jugoslovanski komunisti ponašajo dostojnejše kot pa italijanski liberalci in krščanski demokrati, ki kljub vzvišenim načelom, ki naj bi jih zastopali, ne dovolijo niti počaščenja - mrtvih!

V Gorici se slovenski svetovavci na vse mogoče načine borijo za priznanje slovenskih imen pri rojstvu, proti odvzemu zemlje slovenskemu kmetu in tudi za skupen spomenik vsem žrtvam fašizma od njegovega prvega pojava pa do zlo- ma spomladi 1945, tako slovenskim kot italijanskim. Ne, niti tega italijanski odgovorni činitelji ne morejo prebaviti.

In jugoslovanske oblasti? One podpirajo težnjo Italije za zgraditev protosinhrotrona za izkoriščanje jedrske energije na doberdopski planoti. Niti malo jih ne moti, da bi s tem prišlo na področje kakih 25.000 novih naseljencev, zaradi česar bi slovenski živelj na Goriškem prejel svoj smrtni udarec.

IZ UPRAVE KLICA TRIGLAVA

Čeprav se je poština na Angleškem spet dvignila, naš list še vedno ostaja pri isti naročnini kot pred sedemnajstimi leti. Z večjo mehanizacijo tiskanja skušamo zmanjšati stroške. To pa ima seveda svojo slabo stran in je zato možno, da se bo kdaj vrnil v posamezni izvod kak list s prazno stranjo. Prejemnike takih defektnih izvodov prosimo, da nas o tem takoj obveste, nakar jim bomo naknadno dostavili nov izvod ali pa vsaj manjkajočo stran, če prvega ne bi bilo mogoče.

Nove naročnike izven Evrope prosimo, da ob vplačilu naročnine sporoče, če se naročajo na list z navadno ali z letalsko dostavo. To velja zlasti, kadar gre za vsote, ki predstavljajo večji znesek od enoletne naročnine za navadno dostavo.

KULTURA IN OMIKA

NEIZPOLNJENI UPI

Ljubljansko DELO že nekaj časa priobčuje zapiske Josipa Vidmarja pod naslovom "Iz dnevnika". Ko je bila pred durmi dvajsetletnica "zmage v narodno osvobodilni vojni" - 30. IV. 1965. - je DELO priobčilo njegov "obračun in pregled" dosežkov preteklih dvajsetih let. To je v prvi vrsti pregled esteta "zlahtnejših predelov" življenja v Sloveniji in ni moči reči, da ima politično obeležje. Vidmar namreč sprejema "politične uspehe", "razvoj ekonomike in napredek industrije" in podobne takozvane uspehe režima doma, ki so zvezani s političnim programom osvobodilne fronte za časa vojne, vendar mu je "važnejša in bližja druga snov, ki ni bila toliko predmet nekdanjih programov in načrtov, temveč je bila kvečjemu obravnavana v sanjah ali pa je bila imanentno prisotna v vsem, kar smo snovali in ukrepali". Omejuje se "samo na duhovne faktorje, ki neposredno prispevajo k lepoti in notranjemu bogastvu družbe".

Niti največji sovražnik režima doma ne more trditi, da je dekadenca, o kateri toži Vidmar, specifična za razmere v Sloveniji. Je precej univerzalna in Zapad v tem verjetno prednjači. Toda iz Vidmarjevega pregleda veje taka potrnost nad vsem, kar se je v Sloveniji naredilo, ali se ni naredilo, da je najbolj primerno, če enostavno citiram esejista samega, ko gre od predmeta do predmeta in gleda na podrtje stavbe svojih upov.

"Kaj je naša skupnost storila v korist in prospeh kulturnotvornih faktorjev... umetniškega ustvarjanja... Oglejmo si stvari po vrsti.

Literatura... Kako je z revijami, vemo le predobro, zlasti vemo, kako je bilo z njimi, odkar se je v njihovo upravljanje vtihotapila nekakšna lažna demokratičnost...

Muzika? Dejstvo je predvsem, da še danes nimamo prave muzikalne založbe in da si morajo naši komponisti pomagati na najrazličnejše načine, če ne žele, da bi njihove skladbe ostale v rokopisih.

Filharmonija spričo svojih skopo odmerjenih sredstev vegetira in ne more pokazati napredka in razvoja v prvo vrsten glasbeni ansambl... Koncertne dvorane, o kateri sicer veliko govorimo, nimamo...

Likovnim umetnostim smo porušili njihov častitljivi hram, Jakopičev paviljon, ki ga nismo nadomestili z ničemer novim... V vrsto likovnih umetnosti spada naposled še arhitektura. Za miselnost in naravo naše družbe je v tem sektorju za vsakega poznavalca najznačilnejše dejstvo to, da po osvoboditvi pri nas ni bila realizirana niti ena zamisel nedvomnega mojstra te umetnosti - Plečnika, pač pa cela vrsta arhitektonskih fabrikantov po tujih licencah in brez njih...

Ostane nam še dramska odrska umetnost. Kaj smo storili zanjo? Naposled smo dočakali, da se drama prezidava... Resnična novost in pridobitev za nas je kljub svojim pomanjkljivostim poklicno Mestno gledališče, ki ima svoje mesto v naši kulturni reprodukciji...

SIMPTOM PRAZNINE

Situacija v literaturi in v likovnih umetnostih je bila po koncu vojne taka, da so ustvarjalci vseh teh področij čutili naravno potrebo po novi orientaciji in takem ali drugačnem novem umetniškem načinu, ki bi ga bilo treba najti v skladu z dejstvi naše dobojevane svobode in življenja, ki je bilo pred nami. To potrebo je na žalost kaj kmalu zadušil administrativni pritisk, ki je prišel k nam iz Stalinove Sovjetske zveze. S tem je bil nemara odločilni trenutek zamujen, kajti ko je po letu 1948 ta pritisk popustil in naposled zamrl, se je družina naših piscev in likovnikov deloma iz protesta, deloma iz udobnosti, deloma pa pod sugestijo mode orientirala v nasprotno smer in začela po najglasnejših zahodnih strujah slepo prevzemati, kar se ji je zdelo moderno, dobičkosno in 'vodilno'...

Višji smisel problemov naše stvarnosti je neznan; ne vidijo ga (literati in likovniki - op.S.)... Nezanimivi so in prazni. Zato ponavljajo lamentacije nekih svojih vzornikov ali pa se omejujejo na najbanalneje in najbolj vsakdanje doživljene stvari človeške eksistence. Taka je pri nas skoraj vsa umetnost z literaturo vred. Le redkokdaj zablesti med temi pojavi skromna, toda pristna dragotina.

Znano je, da sta za literaturo dob in družb, ki ne poznajo ne višjih interesov ne pomembnejših vodilnih idej, značilni površna angažiranost za površne ideje in pa spolna erotika, ki je skoraj prevladujoča tema na primer ameriške literature... Ali pa ni značilno, da pri nas začenja prevladovati ravno ta okus in da ga ljudje, ki so odgovorni za pota naše kulture, ne samo trpe, marveč tudi podpirajo in goje? To lahko vidimo po okusu naše gledališke repertoarne politike; pa tudi po takih presenečenjih, s kakršnim nam je pred ne zelo davnim časom postregla Državna založba Slovenije, ko je izdala eno najbolj prostaških in surovih knjig omenjene vrste, "Rakov povratnik" Henryja Millerja... Ali tako stanje ni zaskrbljujoče? Ne bojim se ga kot dejstva, marveč mi je grozljivo kot simptom, in sicer kot simptom praznine, o kateri sem govoril, in še kot simptom naše vsesplošne kulturne dekadence, o kateri govori veliko znamenj, ki jih je treba samo videti in občutiti, toda treba je imeti sploh čut zanje..."

STIKI S TUJINO: V Ljubljani sta gostovala Louis Armstrong in gledališče Bolšoj iz Moskve.

Uprava metropolitanske opere v New Yorku je za novo sezono angažirala hrvatsko mezzosopranistko Ružo Pospiš.

Anton Dermota je bil imenovan za rednega profesorja avstrijske visoke šole za glasbeno in gledališko umetnost na Dunaju.

SPECTATOR

LUČI IN SENČE

'PRAVI OSEBNOSTI NE MORE NOBENA RESNICA ZMANJŠATI POMENA'

S prvim delom svojih spominov ("Skozi luči in senče", I., 1914-1929) nam je napisal Ruda Jurčec lepo in tehtno knjigo, morda najboljšo, kar jih je doslej zmogla slovenska emigracija. Ta umerjeni, zrelo premišljeni in vendar vroče občuteni pogled slovenskega intelektualca v svojo in v našo preteklost se častno uvršča v našo memoarsko literaturo in literaturo sploh.

Jurčecovi spomini, dasi obravnavajo marsikaj grenkega, so predvsem osrečujoča kopel v slovenstvu. Z evokacijo trajnih problemov, z osvetlitvijo več važnih aspektov iz intimne zgodovine naroda v zadnjih desetletjih, nam pomagajo, da se znova zavemo svojega bistva. Opominjajo nas na našo ogroženost z vseh strani, tudi s strani lastne ozkosti, hkrati pa nam krepijo prepričanje o neovrgljivosti teze, ki jo je izrazil Prešeren v svojem pismu Vrazu.

Avtor pričanja s podobami iz svojega otroštva, v Ormožu pred in med prvo svetovno vojno. Ko nam opisuje, kako se je prebujal v življenje, nam da hkrati trezno analizo nacionalnih in socialnih trendov v tem tedaj nemškutarskem, deloma ponemčenem mestecu. Morda nam je bila potrebna izkušnja tujine, da je eden izmed nas lahko tako zadržano stvarno orisal tedanje odnose med nemštvom in slovenstvom. Najbrž sploh prvič pa je bilo odkrito pokazano tedanje razmerje na slovensko-hrvaški meji in ugotovljeno, kako veliko slovenskega življa se je izgubilo (in se pač še danes izgublja) v južni smeri.

Za politično zgodovino, za zgodovino slovenskega duha, je vseskozi zanimivo Jurčecovo pričevanje o njegovem razvoju, o njegovih izkušnjah v katoliškem okolju v Ljubljani in v Mariboru po 1918. Med branjem je povsod čutiti, kako je temu, že zgodaj evropsko izobraženemu piscu v tragediji 1941-45 dozorel pogled nazaj in naprej. Povsod se nam kaže kot svobodno misleč katoliški humanist, ki je trdno zasidran v svojem krščanskem nazoru in v vrednotah slovenstva.

Pomenljive so vsekakor tudi strani, ki jih posveča vzgojnim metodam in - z današnjega vidika tako oporečnemu - pojmovanju avtoritete, ki jih je bil deležen v zelenih letih. (Mutatis mutandis na liberalni strani v tem oziru pač ni bilo dosti bolje.)

V kratkem poročilu ni mogoče posneti vsega bogastva te knjige. Opominjam na plastične, interesantne portrete nekaterih osebnosti kot so npr. Ehrlich, Korošec, Terseglav, Besednjak, Kocbek in Pino Mlakar. V teh pasusih je še posebej opazna Jurčecova francoska kultura, ki je mnenja, da smo do figur iz javnega življenja toliko bolj pravični in spoštljivi kolikor več resnice povemo o njih. Pravi osebnosti pač nobena resnica ne more zmanjšati pomena. Če pa nekatere trditve zbudajo diskusijo, potem tudi tega ne kaže obžalovati. Dragocen je opis "izgubljene generacije", ki je z mladinskim gibanjem Križ na gori skušala duhovno preroditi slovensko katolištvo. Jurčec si tudi tu prizadeva, biti objektivni. Objektivnosti seveda ne gre enačiti z odsotnostjo stališča, zakaj šele stališče nam omogoča vrednotenje. Grosso modo pa je dovoljeno reči, da je v političnem neuspehu mladine v obeh tradicionalnih taborih treba iskati eno razlag, za kaj je KPS v usodnih letih mogla prodreti s periferije v osrčje slovenskega

življenja... Pomembnost Jurčecovega pisanja občutim tudi ob njegovem prikazovanju raznih slovenskih karakterjev manjšega formata, ki so navsezadnje ravno tako udeleženi pri oblikovanju vsega, kar se godi in se je zgodilo. V tej zvezi velja še zapisati, da je v knjigi "Skozi luči in sence" precej humorja (tako recimo ob obisku v Marseillu), veliko dobrotne ironije in samo-ironije, kar tudi dokazuje, da je pisatelj modrijan.

Ob koncu pa me mika še enkrat poudariti, kako zelo me je ganilo avtorjevo pripovedovanje o njegovi mladosti tam ob Dravi. Prizadeto in vendar z literarno distanco naslikani prizori iz domače hiše in opis nekaterih oseb in epizod iz davno potopljenega sveta - tudi tu nam Ruda Jurčec, enako kot z orisom idejnih konfliktov, pričara pred oči duše toplo bližino domovine, ki jo nosi v sebi. Vem, da ne bom nikoli pozabil, kako je skakljal psiček doktorja Omulca, saj se mi zdi od sile podoben ljubkemu štirinožcu, ki sem ga svojčas videval na ljubljanskih ulicah.

B. ŽERJAV

Jugoslovansko državljanstvo in begunci

Od pravnega dopisnika

Kot je 'Klic Triglava' v enem od uvodnikov prve letošnje številke že pisal, je 1. januarja stopil v veljavo novi Zakon o državljanstvu Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ št. 38 z dnem 23. septembra 1964.

Odločilna sprememba je v tem, da je očitno odslej prošnja za odpust omejena na jugoslovanske državljanje, ki živijo doma, a se hočejo izseliti ali pridobiti tuje državljanstvo. Tako prošnja "pristojni organ" lahko zavrne, "kadar ima za to razloge zaradi varnosti ali drugih posebnih interesov države", to se z drugo besedo pravi - vedno. Ta popolna diskrecija velja še tem bolj, ker po čl. 21. v nekaterih primerih sploh ni treba navajati razlogov, ki so "organ" vodili pri odločanju.

Nasprotno se odslej polnoleten državljan, ki je bil rojen v Jugoslaviji (in če ni bil, to velja še toliko bolj,) pa stalno živi v tujini in ima tudi tuje državljanstvo, lahko odreče državljanstvu preprosto s tem, da poda o tem izjavo najbližjemu predstavništvu SFRJ. Yežave bi tu utegnile nastati v zvezi s tolmačenjem pogoja "pa stalno živi v tujini" - doslej je namreč veljalo, da stalno prebivanje v tujini pretrga tudi najkrajši obisk Jugoslavije ali vpis v kakršno koli evidenco pri jugoslovanskem predstavništvu. Dodatni pogoji so še, da proti osebi, ki se državljanstvu odreka, ne teče kazenski postopek oziroma da je prestala kazen in da nima finančnih obveznosti v Jugoslaviji. Ni jasno, kako bodo tisti, ki se odrečejo državljanstvu, vedeli, ali je bil odrek sprejet ali ne. Morda bo podelitev vizuma na tuj potni list veljala kot tihi sprejem odreka državljanstvu na znanje. Seveda ne smemo pozabiti, da ni nobene ovire, ne mednarodne, ne notranje, da ne bi oblasti SFRJ aretirale celo osebo, ki ji priznavajo tuje državljanstvo, in ji sodile zaradi nekaterih političnih "zločinov". Toda verjetno je, da se v take reči ne bodo spuščale, ker gotovo ne žele povzročiti še večjega nezaupanja.

✱

MED DVEMA SVEČAMA V LJUBLJANI

Od domovinskega sodelavca

Iz Ljubljane so prispele vesti, ki kažejo, da se proces zблиževanja med katoličani in pravoslavniimi v Jugoslaviji ne samo nadaljuje, ampak da se stopnjuje, saj so na letošnji proslavi sv. Tomaža Akvinskega ob prisotnosti pravoslavnih gostov iz Beograda bili navzoči vsi trije slovenski škofje, in to pot so se katoliški duhovniki udeležili liturgije v ljubljanski pravoslavni cerkvi, pravoslavni gostje iz Beograda - bogoslovna profesorja protojerej Dr Dimitrijević in protodijakon Dr Drašković s sedmimi bogoslovci - pa nadškofove maše v stolnici spet ob prisotnosti škofov msgr. Deržečnika in msgr. Jenka. Bilo je ganljivo, ko sta dva slovenska bogoslovca prinesla pred paroha g. Šimića med pravoslavno liturgijo veliko svečo, okrašeno z narodnim trakom, in ga pozdravila: "Sprejmite prečastiti oče, to svečo, ki je simbol naše duhovne edinosti v Kristusu," nakar je prota odgovoril: "Prižgali smo ogenj krščanske ljubezni." Ko so pozneje pravoslavni gostje vrnili podobno darilo, so vsi izmenoma pred to svečo zapeli najpomembnejše odlomke iz evangelija: Mihajlo bogoslovec v grščini, slovenski Janez France in Janko pa v latinščini, staroslovenščini in slovenščini. Gostje in gostitelji so imeli več skupnih sestankov, obedov in izletov. Splošna sodba je, da je bil spet storjen pomemben korak naprej proti krščanskemu zблиžanju v Jugoslaviji. Da tega tudi tam ni več mogoče zaustaviti, je spet dokaz, da je mariborski škof povabil pravoslavne brate v Maribor na grob škofa Slomška, ki si je toliko prizadeval za zблиžanje. Kot je sicer res, da bo najodločilnejša poteza morala biti nekega dne storjena na obeh vrhovih Cerkev, je medsebojno spoznavanje in osebno zблиževanje nujna psihološka priprava na veliki dogodek. Domovina nam v tem oziru kaže pot in bakljo zedinjenja nosijo novi rodovi, ki jih njihovi duhovni predstojniki ne le razumejo ampak močno podpirajo.

* Še vedno si "pristojni organi" SFRJ pridržujejo pravico, vzeti državljanstvo političnim nasprotnikom. Napredek je v tem, da več ne skušajo političnim nasprotnikom obesiti predvsem firme "vojnih zločincev", temveč govore o ljudeh, "ki s svojim delom v tujini škodujejo mednarodnim in drugim interesom Jugoslavije". Seveda s tem nimajo v mislih interesov Jugoslavije marveč interese sedanjega režima, saj si morajo biti na jasnem, da so o tem, kdo "škodi interesom Jugoslavije", milo rečeno, mnenja deljena. Ker je govora tudi o tem, da se jugoslovanskemu državljanu lahko odvzame državljanstvo, "če se aktivno udeležuje dela v organizacijah, ki njihovi cilji nasprotujejo splošnim načelom ustanovne listine Združenih narodov in splošne deklaracije o človekovih pravicah", bi bilo morda priporočljivo, da se pristojni organi zamislijo in vprašajo, ali ni prav KP taka organizacija.

Vse to grmenje je prav brez vsakega smisla: Če je kdo zavestno in aktivno proti totalitarnemu režimu, mu je pač povsem vseeno, ali mu ta režim državljanstvo vsiljuje ali jemlje ali počne karkoli. V glavnem ga zanima, da režimu ne pride spet v kremplje. Meni, da režim ni izvolilo ljudstvo in da zato lahko svoje zakone sicer z nasiljem izvaja, toda da moralno ne pomenijo ničesar in moralno nikogar ne vežejo. Za političnega nasprotnika je kvečjemu še vzpodbuda (ali celo zabava), ako režim grmi proti njemu, četudi v obliki zakonitih tekstov.

UMORJENA MLADOST

Ob dvajsetletnici tragične smrti objavljamo izvlečke nekaj zanimivih in edinstvenih pisem, ki jih je pisala svojim staršem MILOJKA KONČARJEVA, z illegalnim imenom VESNA, iz ljubljanskih zaporov na Miklošičevi cesti, preden so jo odpeljali v Nemčijo.

Vesna je med vojno delala v pisarni Glavnega načelstva Državne obveščevalne službe; bila je ena najbolj zaupnih kurirk. Njen mlajši brat Boris - "Vasja" je vodil ilegalne tiskarne vojaškega propagandnega odseka, starejši brat Miloš - "Vašek" pa je bil zajet na Grčaricah; kasneje so ga komunisti ubili. Pred likvidacijo so ga sicer neki znanci med partizani spoznali in so mu ponudili pomoč pri pobegu. Vašek je odklonil rešitev, če istočasno ne rešijo tudi ostalih. Vasja je bil pred Vesno poslan v Nemčijo (glej pismo od 12. septembra 1944) in je umrl pri bombardiranju nemške ladje, o čemer piše naslednji članek. Najstarejši brat Darko pa se je umaknil v Italijo, kjer je bil aretiran in konfiniran. Po zlomu Italije so ga zavezniki rešili, nakar je vstopil v partizanske odrede in se preko Dalmacije ob končani vojni vrnil domov.

Vesno so z njenimi starši in bratom Borisom aretirali 28. junija 1944, torej istega dne, ko je "padla Bata". Pozneje je bila prepeljana v koncentracijsko taborišče Ravensbrueck, kjer so jo poskusno cepili, verjetno za tuberkulozo. Zaradi tega je 21. junija 1945 umrla.

"Miloš", omenjan v pismu od 12. septembra, ni njen brat Miloš-Vašek. Tam je mišljen Miloš Kravanja. "Šofer" v pismu od 16. septembra pa je bil gestapovec Dolinar.

Ur.

HČERKA - STARŠEM

20.8.1944. v celoti:

"Ljuba!

Hvala lepa za vse pošiljke! Pošiljata preveč, jetniške hrane sploh ne jem več, ker mi vidva toliko pošljeta. In še od teh domačih pošiljk vedno dam polovico svoji sostanovalki, ki zelo rada je. Prosim, nikar toliko solate! Torta je bila odlična! Dala sem jo na tri koščke, tako da smo se trije oblizovali! Poslala sem jo namreč tudi Dušanu Komparetu, ki je v celici poleg mene.

Na okno si ne upam, ker če me dobe, grem v bunker! Saj vesta, kako je, kadar pride "ta hud". Ko zaslišim njegov glas, mi kri zledeni in vsa trepečem. Ne, takega vpitja pa ne prenesem.

Moja sostanovalka je 16 letna dijakinja. Preprosta punčka izpod gradu. Silno si želim izprehoda in kopanja. Tako sem šibka, da me je kar sram. Po nekaj čisto lahkih telovadnih gibih mi srca zdrdra na 130. Drugače pa se zelo dobro počutim in se vedno smejem. Vsi me sprašujejo, kdaj mi bo zmanjkalo dobre volje. Hej, kadar bom lahko šla na izprehod, bom pa cel korenjak!

Za Stojana sem že dolgo vedela, da je padel, pa nisem povedala, da se ne bi razvedelo do njegove mame.

Gornji del pijame vračam, ker ga ne rabim, saj imam jopico. Strašno je soparno in vroče.

Zadnjič se mi je sanjalo, da smo bili vsi doma zbrani le Miloša ni bilo. Pa sta prišla v sobo mama in Boris vsa nasmejana in Boris je držal v rokah dopisnico. Pogledala sem mu čez rame in videla, da je pisal Miloš. Brala sem: Vsi boste strmeli, ko bom pripovedoval svoja čudna pota! Vračam se domov. - Več nisem prebrala, ker sem se od razburjenja zbudila.

Mama, Ti pa le pridno jej, da ne boš tako drobna, ko se vrnemo domov. Veseli me, da sta dobila nageljčke; so bili 4 in lepo rdeči.

Včera sem dobila paket z ocvirki, pa ne vem od koga. Naslov je bil: Vesna Končar, 12P. Tudi Boris ga je dobil

na ime Vasja Končar. Paznik je rekel, da je 10 takih paketov z isto pisavo. Kdo nam je poslal, nič ne vem. Človeka pa taka pozornost gane.

Včeraj sva likvidirali prvo stenico. Bolhe pa kar sproti lovim.

Še enkrat pozdrave in poljubčke, Milojka."

6.IX.1944. - izvleček:

"Tukaj je nekaj naših fantov, ki nimajo nikogar in so brez vsega (brez dek, perila). V Ljubljani pa je toliko top lih domov...

Ali bi ne mogli osnovati kakšne akcije, da bi poskrbeli tudi za te reveže. Sedaj, ko smo mi tukaj, jim mi pošljamo, ko bomo pa odšli...

Potokar bi vam lahko povedal naslove teh revežev, saj večinoma so domobranci. Dobri fantje! Vredni več, kot pa ljubljanske r... skupaj! Morda bo tudi nam v tujini tako čisto neznanecem nekdo pomagal!

Še enkrat mnogo, mnogo sreče in na skorajšnje svidenje!

Divizije, brigade in bataljone poljubčkov! Vajina M."

KOCKA JE PADLA

12.IX.1944. v celoti:

"Ljubi!

Tako! Kocka je padla! Boris je danes zjutraj odšel! Dr.Krošel, maj.Glušič, maj.Vujošević, Miloš, Vane Srebotnjak, Tinček Klemenšek, Zrimšek, ing.Mačkovšek, dr.Kalan, podpolk.Dežman, Hrovat Jože, Perko Matko, Ma no, Živan, Deleja, in še drugi. Okoli 40 oficirjev (to so tisti, ki niso hoteli v domobrance, torej riti odn. komunisti). Tudi nekaj tolovajev, med njimi dr.Mirko Černič. Cel transport iz sodnije, 78 ljudi.

Zjutraj ob 4h so nam prišli povedat. Bila sem med vsemi edina ženska. Opremila sem se sijajno: vse sem oblekla po dvoje, v deko pa zavila ostalo, dasi je bilo rečeno samo lastno perilo in čisto nič drugega. Seveda, kdor je vzela več, mu niso vzeli.

Šli smo peš na postajo (vse močno zastraženo), tu so nas naložili v Pulmane, po 8 na kupe. Krasni, oblazinjeni vozovi! Dali so nam po dva hlebca kruha, t. j. za dva dni vožnje. Ob 3/4 na 7h je pa Simon prišel po mene in me odpeljal nazaj na sodnijo. Vsi so bili sijajne volje in mi je le žal, da nisem šla z njimi! Boris je bil brez deke, pa sem mu jo jaz z maščobami in jermenčki vred pustila. Upam, da nas odpeljejo prihodnjič, zato mi takoj pošljite jermene, ker se najbolj obnesejo in tudi kakšno mrežo.

Boris je bil v škornjih, v težkem rjavem sukniču in nahrbtnik. Zelo, zelo dobre volje! Bodite brez skrbi, prav nič ni hudo! Govori se, da so jih poslali v taborišča najlažje vrste, čula sem tudi ime Mathausen ali nekaj podobnega. Miloš je pa vzel s seboj velik, velik kovčeg.

V kupeju smo bili: dr.Krošel, Jože Hrovat (Juš), Miloš, Boris, Živan, Matko Perko in dva oficirja nepoznana. Škoda, da nisem šla z njimi. Tako sem bila dobre volje, da so vsi gospodje (starejši namreč) hoteli biti okrog mene, da bi malo pozabili. Kar drug za drugim so se mi ponujali v par. Jaz pa sem junaško korakala v peterostopu z Borisom, Milošem, Matkom in Tinčkom. Metodek je ostal! Tudi Dušan in Jovo in Fedja.

Dobro se mi zdi, ko sem bila z Borisom skoraj dve uri! Ne vesta, kako navdušeno so me pazniki in stražniki sprejeli, ko sem prišla nazaj. Kar skoraj objemali so me, jaz pa nikogar ne poznam, oni pa mene kar po imenu! Tako le postane človek popularen!

Boris prav lepo, lepo vse pozdravlja in poljublja. Tako lep je s svetlo-rjavo skodrano brado! Tudi ostali lepo pozdravljajo vse znance in žele srečen konec!

Škoda, da nimam nobene zimske pijame (pa ne tiste progaste, ki ima ritko do kolen!), pa mi prosim pošlji svojo roza zimsko spalno srajco, za tu notri pa tisto mamino z vložki kvačkaniimi. Prosim, nikar se ne razburjajte, vse gre prav in dobro! Sedaj sem imela nekako generalko, pa bom za premiero res vse vedela. Torej še enkrat lepe pozdrave od vseh znancev. In posebno od sinka! (Miloš je pustil tu 1kg masti! Opozorite domače, če bodo dobili nazaj!

Vsem iskrene pozdrave! Vaju poljublja M."

Brez datuma - izvleček:

"Da, in sedaj o "tistem". Kako je bilo? Zelo hudo! Zgodilo se je še preden so me odvedli v celico. Najprej klofute in takoj nato vrv. Roke ti na hrbtu zveže in nato te pa potegne ven na kavelj in tako lepo bingljaš med nebom in zemljo. Vpila nisem prav nič. Saj nič ne pomaga. Prične ti teči pot, trepečeš, na koncu mi je postalo še slabo in ni bilo daleč od onesveščenja. Eh, pa kaj bi govorili o tem. Grdo je in grde reči najpadejo v pozabo! Spominjajmo se raje, kako smo se včasih imeli fletno in kako se še sedaj včasih celica trese od smeha."

16.9.1944. - izvleček:

"Ko se bom vrnila, bo pripovedovanja nič koliko. Bilo je eno uro in vrv v sobi za obešanje perila je nategnil šofer. S koksom se je žogal oni drugi. Tisto, kar je mama slišala, ne vem, kaj pomeni. Na vsak način ne "Hosen", če bi bilo to, potem me ne bi bilo več med živimi!"

28.9.1944. - izvleček:

"Ljubi moji!

Najprej glede zdravja. S tukajšnjim doktorjem ni nič. Saj veš, da ni specialist. Če pa že tako debelo pogoltnem sram in se dam preiskati, potem hočem, da to tudi nekaj velja. G.dr. pa reci to-le (hvala Bogu, da ne bom zraven s svojim zardevanjem). Dobivam redno vsakih 14 dni in se me drži en teden. Tista zdravila pomagajo le toliko, da bom upam to pot končala v 5 dneh. Reci mu pa, da sem, kadar jih vzamem, tako strašno šibka, da kar klečam in kar zanaša me. Vera je rekla, da še njena stara teta ne hodi tako. Mama, samo nikar se ne boj. Saj ni nič hudega. Kadar pa to mine, sem bolj zdrava, kot kdajkoli poprej. Še to-le mu povej; morda je važno, ne vem. Nam reč takrat, ko sem visela, sem bila še bolna. Kako je pa bilo, veš in mu kar povej. Prav lepo ga pozdravljam.

Vsak dan pripeljejo kakšnega novega od naših. Kar noče nas zmanjkati. Ponosna sem, da od nas, aretiranih 28.6., niso izvedeli niti enega imena kljub mučenju. Šele pri naslednji skupini, (ki je sedla po neprevidnosti v dr...) se je začelo odmotavati. Transport, mislim, da bo šel še v tem tednu. Oni so odšli ob treh zjutraj proti Salzburgu. Sedaj so tako hladna jutra in vaju prosim, da ne prihajata več. Saj pomeniti se itak nič ne moremo. Pismeno zvezo pa imamo. Ali me zvečer čujete, če pojem? Tudi naš transport bo šel verjetno sredi noči. To delajo zato, da preprečijo "žalne svečanosti". Oni, ki gredo na delo, zvedo to dva dni prej, mi, "Ta hhudi", pa pol ure pred odhodom.

Razgovora niso dali še nobenemu od mučenih, ker nočejo, da bi se razvedlo."

Brez datuma - izvleček:

"Da vama je dolgčas, rada verjamem. Saj mora biti obupno, 4 otroke in vendar nobenega. Potolažite se, bo kmalu bolje! Vsi se bomo vrnili in zopet bo, kot je bilo. Vem, strašno smo otroci krivični do svojih staršev. Oprostita! Eno samo opravičilo imam: čas je strašno krivičen do nas, saj smo padli na svet, ki sam sebe prehiteva v naglici, poln groze in obupa, brez prostora za mladino. Da, koliko bi se tu še dalo povedati, pa je vse tako temno in umazano. Še enkrat, oprostita!"

K R O N I K A

- Papež Pavel je imenoval ljubljanskega stolnega kanonika g. Jakoba Šolarja, slavista in bivšega profesorja, za hišnega prelata.

- V Ljubljani je umrl stolni dekan prelat g. Josip Šimenc.

- V Clevelandu je nenadoma umrl dr. Hinko Lobe, ki je bil aktiven v tamkajšnji izseljenski skupnosti. V Vancouveru v Kanadi pa je preminul g. Ludve Potokar, ki je pred leti večkrat pisal tudi v KLICU TRIGLAVA in je deloval v Clevelandskem "KROGU".

- Slikarja Božidar Jakac in France Mihelič sta postala člana umetnostne akademije v Firencah, najstarejše akademije v Evropi.

- "Slovenska tiskovna družba" v Buenos Airesu, ki je lastnica tiskarne "BARAGA", je praznovala desetletnico delovanja. Ta tiskarna tiska publikacije Slovenske kulturne akcije; tiskala pa je tudi I.del Jurčecovih Spominov.

- Jugoslovanski leksikografski zavod v Zagrebu je izdal šesti zvezek - od osmih - Enciklopedije Jugoslavije. Naklada v 30.000 izvodih je že razprodana. Zavod pripravlja sedaj prvi zvezek druge izdaje Splošne enciklopedije.

- Kot poroča ljubljansko DELO šteje Združenje borcev NOV (narodno-osvobodilne vojske) v Sloveniji nič manj od 132.062 članov. Od tega jih je 57.692 v delovnem razmerju (28.943 delavcev ter 28.749 uslužbencev), 18.933 kmetov (!), 29.080 upokojenih, 25.349 drugih poklicev (gospodinje, obrtniki, svobodni poklici itd.) ter 1.008 nezaposlenih. - Izgleda, da so partizani dobili po vojni mlade...

- Londonski THE TIMES je objavil vrsto člankov o časopisih z vsega sveta. V zaključnem, dvaindvajsetem članku je poročal o beograjski BORBI, ki jo je označil kot "najbolje informirani časopis komunističnega sveta".

- Italijanski časopis "Il Corriere della Sera" je objavil serijo člankov o popolnem bankrotstvu gospodarskega sistema v Jugoslaviji in o pojavi republiškega nacionalizma.

- Veliko razburjenje je povzročila v Ljubljani italijanska pevka Nilla Pizzi, ko je med televizijsko oddajo, ki jo je pripravil beograjski studio, zapela iredentistično pesem "Torna colomba bianca".

- Pri zvezi inženirjev in tehnikov Slovenije je izšel drugi del Splošnega tehniškega slovarja, ki ga je sestavil uredniški odbor pod vodstvom prof. Alberta Strune. Prvi del je izšel leta 1962.

POTOPLJENI SVET

Tik pred porazom Nemčije, pred dvajsetimi leti, je na Baltiškem morju utonilo 12.000 ljudi, med njimi več slovenskih ilegalcev kot Dr. Tone Krošl, Boris Končar, Živan Žun in drugi. Ko so se koncem aprila zavezniki približevali Hamburgu, so Nemci pričeli prazniti tamkajšnje koncentracijsko taborišče Neuen-gamme tako, da so ujetnike prevažali v Luebeck, od koder so jih z dvema tovarnima ladjama 'Tielbeck' in 'Deutschland' prepeljevali na parnik 'Cap Arcona', ki je bil zasidran 5 milj proč od pomorske baze Neustadt. 3. maja so vse tri ladje z okoli 12.000 ujetniki krenile na visoko morje. Predvidoma so jih hoteli Nemci potopiti, kar bi potrjevala izpoved nekega jugoslovanskega ujetnika, kateremu so pozneje Nemci obrazložili načrt. Po drugi verziji pa so to storili zavezniki, ki so prehiteli Nemce. O tem govori naslednji opis, ki ga v povzetku prevajamo iz jugoslovanske revije 'Pomorstvo' (maj 1960). Če je ta druga verzija točna, kar se zdi verjetno, je gotovo, da zavezniki niso slutili, da bi mogle biti te ladje polne ujetnikov. Očividno so na palubah videli samo nemške uniforme, pa so sklepali, da najbrž Nemci beže.

Uredništvo

SMRT NA PRAGU SVOBODE

Zgodaj zjutraj tretjega maja smo zapustili pristanišče Lübeck. Jugoslovani - bilo nas je okrog osemdeset - smo sedeli (stati nismo mogli) sredi velikega skladišča v trebuhu ladje "Tielbeck". Ugibali smo, kam nas peljejo in kaj mislijo napraviti z nami. Predpostavljali smo, da nas bodo izkrcali na Danskem, na kakem otoku, ali na kakem poldročju, ki ga še niso dosegle zavezniške sile. Da bi nas utegnili Nemci likvidirati, nismo mogli - niti hoteli - verjeti. Med takim ugibanjem je minilo dopoldne. Kar naenkrat, okrog poldneva, so se ladijski motorji ustavili. Z velikim ropotom, ki je odmeval po našem skladišču, se je spustilo sidro...

Čemu smo se ustavili? Kje smo? Da bi bili že izven nemških meja, je bilo malo verjetno, saj je bila vožnja prekratka. In vendar je izgledalo, da smo prispeli na cilj, kajti ta dan je bilo prvič, da nam niso v skladišče spustili sode s pitno vodo, kot je bil slučaj zadnjih šest dni, ki smo jih preživeli na ladji. To je bila naša edina zveza z zunanjim svetom.

Poskušali smo zvedeti, kje smo, toda SS-ovci na palubi se niso zmenili za naše klice. To je še bolj povečalo našo negotovost in napetost. Skladišče je bilo polno vznemirjenih glasov in njihov enoličen ton je začelo prekinjati histerično vreščanje posameznikov, ki so iz strahu zgubili oblast nad sabo in s svojo paniko vnašali še več zmede med druge.

Naenkrat je nastal velik ropot in nek srbski oficir je vzkliknil: "Dvigajo sidro!" Toda čim je spregovoril, sem do bil strahovit udarec po hrbtu, ki mi je vrgel glavo med kolena. Za hip sem omedlel in ko sem prišel spet k sebi, sem zaslišal kričanje, a v nos mi je udaril smrad po ognju. Odprl sem oči in pogledal predse. Na eni strani je ležal trup brez noge, na drugi polno ljudi oblitih s krvjo. Začutil sem bolečino v desnem pleču, toda krvi ni bilo. Pogledal sem za seboj. Skozi veliko luknjo v boku ladje je vdiral voda. Leva stran skladišča je bila že poplavljen in trupla so plavala po vodi. Ljudje so tekali kot iz uma sem in tja, kričali in se zaletavali drug v drugega.

Takoj mi je bilo jasno, kaj se je zgodilo in kakšna nevarnost nam grozi. Zadel nas je bomba in ladja se je že začela nagibati na levo stran. Veliko časa prav gotovo ni bilo na razpolago, predno bi se potopila. Potrebno je bilo priti čimprej na palubo! Toda kako? Kakih tisoč paničnih ljudi je hotelo napraviti prav to, toda izhoda sta bila samo dva - dve ozki železni lestvici, dolgih kakih deset metrov, ena pritrjena ob strani skladišča pod poveljniškim mostom, a druga na obsežnem železnem drogu sredi skladišča, ki je podpiral palubo. Za obe ti lestvici se je borilo na stotine ljudi, ki jim ni bilo mar, kako bi prišli do njih.

Vstal sem in se mehanično pridružil skupini, ki se je prerivala okrog lestvice na železnem drogu. Da bi prišel do nje, ni bilo govora, ker je bila gneča pregosta. Toda ko sem začel krožiti okrog droga, sem opazil, da so bile na drugi strani vgrajene prečke vse do stropa v približno enometrski razdalji. Izgledalo je, da so jih drugi, v želji da bi prišli do lestvic, spregledali, ker se na tem koncu ni nihče prerival. Hitro sem se povzpел po prečkah do vrha, toda deske v stropu nisem mogel dvigniti. Tudi na drugi strani droga je bil položaj isti. Tudi tam, na vrhu lestvice, so ljudje razbijali po deski in kričali, naj jo kdo dvigne - toda dvignil jo ni nihče.

Skočil sem spet na tla in se pridružil gneči okrog lestvic pod poveljniškim mostom. Kaj hitro sem se znašel na tleh in pod nogami, ki so neusmiljeno cepetale po meni. Vsak poskus, da bi se prebil, je bil zaman. Stotine rok je grabilo mojo obleko. Padlo mi je na pamet, da bi bilo bolje, če bi se slekel. Nag sem se z viška pognal na glave drugih - in se znašel na tleh. Z veliko težavo in bolečinami mi je uspelo priti iz gneče. Skoro sem obupal.

Tedaj sem videl, da je bilo na desni strani lestvice manj ljudi, ker je tam voda segala že do kolen. Znova sem poskusil in se prebijal nad glavami z opiranjem na steno ladje, kar mi je močno pomagalo. Tako mi je uspelo, da sem prišel do prečke in da sem se nemoteno povzpел po lestvici na palubo.

DIM NA OBZORJU

Zunaj je bilo hladno. Na palubi je vladal strahoten nered. Deske so ležale vsevprek. Raztresena hrana je bila pomešana s trupli. Morje je na eni strani že dosegalo palubo. Nekaj sto metrov desno od nas je gorela velika ladja, a nekoliko dalje je bila še ena ladja, ki se je že močno nagibala. Jasno mi je bilo, da moram takoj zapustiti našo ladjo, da me ne bi pograbil vrtinec, ko se bo potopila.

Skočil sem v morje in zaplaval. Toda že po nekaj udarcih sem dobil krč v levi nogi. Voda je bila ledeno mrzla. Bal sem se, da ne bom dolgo vzdržal. Od časa do časa sem se ustavil in si drgnil mišice na nogi in nato tudi na vratu. Iskal sem po morju kak predmet, s katerim bi se lahko držal na vrhu. Nedaleč od mene je bilo četvero ljudi, ki so se krčevito oprijemali neke deske, toda deska je bila stalno pod vodo. Očividno je bilo, da ta četvorica ni znala plavati in da bi bilo zelo nevarno, če bi se ji pridružil. Ljudje, ki ne znajo plavati, so najhujši.

Pred seboj sem opazil čoln in se pognal za njim. Toda bil je poln ljudi in veslača sta udarjala z vesli po glavi vsakogar, ki se je skušal približati. Ves obupan sem se obračal naokrog, da bi našel kako rešitev, toda zaman. "Tilbeck" se je medtem že docela nagnil in na njegovem boku so se zbrali vsi, ki niso znali plavati - a teh je bila večina. Obupano so kričali in na vseh mogočih jezikih klicali na pomoč. Ladja je polagoma zginjala pod vodo in kričanje se je povečalo. Čez nekaj minut se je zapenilo morje in mase ni bilo več. Obrnil sem se proč od tega strašnega mesta in nadaljeval s plavanjem.

Naenkrat so se pojavili od nekod štirje motorni čolni in začeli križariti med nami. Bili so patrolni čolni nemške mornarice. Ljudje so mahali z rokami, da bi obrnili nase pozornost, toda čolni se niso ustavljali in čim je nekemu uspelo popeti se na palubo, so ga mornarji znova vrgli v morje. Videl sem, da se tudi meni bliža eden od teh čolnov in napel sem vse moči, da bi mu presekala pot. Pred menoj je plaval še nekdo drug, ki je prvi dosegel čoln in se spretno povzpел do palube z vrvjo, ki je visela ob strani. Toda komaj je zagrabil za ograjo, sem zaslišal strel in pljusk telesa v vodo. Hitro sem se vrgel na desno stran čolna in zagrabil za leseno lestvico, ki je visela ob boku. Ne kaj časa sem se pustil vleči po morski gladini, da bi zbral svoje moči, nato pa sem se povzpел navzgor in se onemogel zrušil na palubo. Približal se mi je mornar, katerega sem v nemščini zaprosil, da mi zmasira noge in žile na vratu. Dvignil me je in me pričel masirati okrog srca. Nato me je zavlekel do neke male kabine in me pustil na tleh. V kotu sta bila še dva druga človeka, enako gola in onemogla. Okrog vratu so jima visele kovinske ploščice - bila sta SS-ovca. Takoj mi je bilo jasno, zakaj niso hoteli mornarji reševati ljudi v morju. Iskali so samo Nemce in moja sreča je bila v tem, da sem bil gol in plavolas, pa so me smatrali za enega od svojih.

Naenkrat sem zaslišal hrumenje letal in streljanje. Letala so letela zelo nizko nad morjem in streljala na ljudi v vodi. Patrolni čolni so se takoj obrnili proti obali in nas izkrcali. Bilo nas je okrog trideset. Sedli smo ob bližnjo bako in čakali, da nas bodo nekam spravili. Toda nihče se ni brigal za nas. Letala so nas stalno preletavala in iz bližine je bilo čuti topovske strele. Čez kake četrt ure se je pojavil nek starejši človek v temno-modri uniformi brez orožja in dejal: "Še malo potrpite. Kmalu pridejo po vas tovorni avtomobili z zdravnikom. Mornarji so pobegnili, ker so angleški tanki že prdrli v Neustadt."

In tako se je tudi zgodilo. Prišli so tovorni avtomobili z zdravnikom, ki nas je pregledal in obvezal rane. Potem so nas naložili na avtomobile in odpeljali v mesto. Po poti smo srečavali angleške tanke in ljudi, ki so jih pozdravljali. Vojne je bilo konec. Bil sem srečen, da sem doživel ta trenutek, toda vesel nisem bil. Neprestano sem gledal proti morju, kjer se je na obzorju vil dim. Ta dim je označeval mesto, kjer je v morskih globinah izgubilo življenje na tisoče ljudi, ki so enako hrepeneli, da bi doživeli svobodo.

Rude Paškvan

Od meseca do meseca: OPRAVIČILO ZA DIKTATURO

8. maja je bil v Ljubljani takozvani zbor samoupravljalcev, ki ga je sklical glavni odbor socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Udeležilo se ga je okrog 6.500 ljudi. To je bila v Sloveniji osrednja prireditelja ob dvajsetletnici zmage socialistične revolucije. Zbor je vodil Miha Marinko, a glavni govornik je bil Edvard Kardelj.

Kardelj je poudaril, da je slovensko ljudstvo rabilo novo vodilno politično in družbeno silo. Kapitulantni in oportunisti so očitali komunistom, ko sta OF in KPS pozivale na vstajo, da vodijo slovenski narod v katastrofalno avanturo, v kateri bo uničena njegova življenska sila. Oportunisti so pošiljali apele, naj se ustavi neenak boj, ki da samo izziva okupatorja na represalije. Toda fašisti so obsodili slovenski narod na smrt in osvobodilna vstaja je dejansko predstavljala borbo za biološki obstanek naroda. "Tega niso hoteli videti samo tisti vrhovi slovenske klerikalne in liberalne politike in njihovi opričniki z gospodarskega, kulturnega in drugih področij družbenega življenja, ki so jim bile njihove razredne, oblastniške in cehovske pozicije važnejše od narodove usode." Zato so bili pripravljene na najhujšo izdajo, samo da bi preprečili razmah ljudske vstaje in da bi iztrgali delavskemu razredu in kmečkemu ljudstvu orožje iz rok in "s tem samo dejansko začeli reprizo svoje akcije iz časov ob koncu prve svetovne vojne, ko so iz strahu pred revolucionarnim socialističnim gibanjem delavskega razreda in siromašnega kmečkega ljudstva za judežve groše prodali pravico slovenskega naroda do samoodločbe."

Medtem ko je ogromna večina slovenskega ljudstva povezovala borbo s socialnimi in revolucionarno-demokracijskimi zahtevami, je pa to dejstvo postalo za nekatere ljudi razlog za omahovanje in celo za odpadanje od OF. Ti ljudje se niso mogli sprijazniti z dejstvom, da prehaja vodstvo slovenske družbe na delavski razred. "Diskusije in trenja, ki so izhajala iz tega konflikta, so obremenjevale vodilne organe OF vse do znane 'dolomitske izjave' treh skupin. Komunisti so se vztrajno trudili, da bi našli izhod iz teh nesoglasij; seveda pa nismo mogli sprejeti zahtev, katerih končni rezultat bi bila vrnitev k staremu. Sprejeti tako pot bi pomenilo opehariti delovne ljudi za upe, zaradi katerih so prijeli za orožje in bili pripravljene žrtvovati tudi življenje," je dejal Kardelj.

Ta 'Izjava' je prispevala k strnitvi OF. Nekateri so zaradi nje odpadli od OF med vojno, drugi pa po vojni. Zmaga narodnoosvobodilne vstaje je spremenila položaj slovenskega naroda. Z zmago si je slovenski narod tudi izbojeval pravico do samoodločbe in se tako prostovoljno združil z bratskimi jugoslovanskimi narodi v socialistično skupnost enakopravnih narodov.

DRUŽBA NE BO PODPIRALA POTRATE

Kardelj je nato govoril o gospodarski graditvi v novi državi. Dejal je, da so rezultati dvajsetih let dokazali, da je socialistična družba opravila izpit v gospodarski graditvi. Tako se je narodni dohodek v Jugoslaviji povečal za 220 odstotkov, medtem ko se je prebivalstvo pomnožilo za 23%. Industrijska proizvodnja v Sloveniji se je v primeri s stanjem pred vojno povečala šestkrat, v vsej Jugoslaviji pa sedemkrat. Poraba električne energije, ki je bila tik pred vojno v Sloveniji 225 kWh na prebivalca, se je do 1962 leta pomnožila šest in polkrat, znatno več kot pa v Avstriji in Italiji. Pomembni rezultati so bili doseženi tudi v razvoju kmetijstva. To bi se naj predvsem odražalo v zmanjšanju deleža kmetijskega prebivalstva in povečani proizvodnji (v Sloveniji se je po vojni dvignila 50%).

Skoraj vsi ljudje so zdravstveno zavarovani. Število učencev v strokovnih šolah je štirikrat večje kot pred vojno. Po številu študentov na 10.000 prebivalcev pa je Jugoslavija na šestem mestu na svetu. Seveda pa je materialni položaj v šolstvu pri takem razvoju težak. Narodni dohodek na prebivalca znaša v Jugoslaviji 500 dolarjev na leto, v Sloveniji pa celo 750 dolarjev.

Vendar pa so potrebne spremembe v ekonomski politiki, tako da bo dosežena večja stabilnost gospodarstva. Ni res, da bo "zmrzovanju cen" sledilo "zamrzovanje osebnih dohodkov". To bi bilo kratkovidno in nerealno. Potrebno je zagotoviti skladnost v dveh smereh: zagotoviti, da bo vsakdo trošil skladno z lastno in družbeno produktivnostjo dela; in drugič, da bo struktura potrošnje podrejena boju za večjo produktivnost dela. V bodoče kolektivi ne bodo mogli zahtevati od družbe, da poravna njihove račune, ki so posledica negospodarskega trošenja dohodka (plačevanja previsokih plač na primer - moja op.).

Tretji velik korak revolucije je vzpostavitev socialističnega samoupravljanja. To naj bi delovnim ljudem zagotovilo kontrolo nad pogoji njihovega dela, nad proizvodjalnimi sredstvi in celotnim procesom družbenega dela. Kljub raznim prerokom in kitajskim in albanskim pamfletom je samoupravljanje postalo eden najučinkovitejših činiteljev družbenega napredka in osnova političnega sistema. Malomeščanski-cehovski nasprotniki samoupravljanja venomer kažejo s prstom na negativne pojave v samoupravljanju in hočejo z njimi dokazati nemoč samoupravljanja in nujnost varuštva nad aktivnostjo delovnih ljudi, ne vidijo pa humanističnega in ustvarjalnega gibanja množic, ki jih družbeno samoupravljanje prebuja in usposablja ter preobraža iz "nič" v "vse", kot pravi internacionalna himna delavskega gibanja.

Ob koncu je Kardelj govoril še o vplivih "tistih družbenih sil, ki pomenijo idejne in politične ostanke preteklosti, to je vsega tistega, kar je revolucija zlomila in razglasila za zgodovinsko poglavje, ki je za vselej zaključeno." Ti vplivi so premalo upoštevani, kar pa je razumljivo "kajti direktni politični ostanki tiste kontrarevolucije, ki je na Turjaku izgubila svojo zgodovinsko bitko, niso mogli imeti in nimajo večjega vpliva na naše politično življenje." Po uspehih socialističnega razvoja je postala njihova politična podoba še bolj klavrna kot pred 20 leti, je dejal Kardelj. Ne smemo pa pozabiti, da ostanki miselnosti in politike te kontrarevolucije ter stare vladajoče slovenske buržuazno-malomeščanske družbe še vedno žive. Ti stari ideološki vplivi se včasih uveljavljajo med mladimi ljudmi, "ki niso na lastnih izkušnjah doživeli včerašnje klerikalno-liberalne družbe." Ti mladi nasedajo ljudem, ki jim sta ro prodajajo za novo. Nekateri ljudje se trudijo, da bi izpostavili 'reviziji' tudi sliko naše narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije." To je smešno, je dejal Kardelj in dodal, da smisel njihovega klica, da bi razpravljali o 'reviziji' ni v tem, da bi razpravljali o preteklosti. Oni hočejo vplivati na družbeno zavest današnjega človeka. "Pod krinko te ali one variante sodobne reakcionarne filozofije ali lažnega humanizma ali lažnega bogoiskateljskega moralizatorstva - a dobro je znano, da so v imenu lažne morale, lažnega liberalizma ali lažnega humanizma na stali mnogi reakcionarni in absolutistični sistemi - poskušajo ti ideološki in politični ostanki in dediči stare družbe izenačiti izdajo ter nasilje nad človekom in narodom z obrambo njegovega obstanka in svobode, a borbo za družbeni napredek in boljše življenske pogoje delovnega ljudstva s tisto destruktivno akcijo, ki zavira in podkopava te napore. S tem dejansko opravičujejo sramotno vlogo, ki jo je slovenska buržuazna in malomeščanska politika odigrala med okupacijo in v odporu slovenskega ljudstva proti tej okupaciji." Ti ljudje hočejo samo zavreti socialistično samoupravljanje in vsiliti ekonomski in politični monopol buržuaznega ali tehnokratskobirokratskega tipa.

Tako je potreben dvajset let po vojni nenehen odpor in politični boj proti takim političnim in idejnim vplivom posebno spričo mednarodne situacije, ki neprestano izvaja pritisk na socialistične osnove naše družbe, je zaključil Kardelj.

Na Dan zmage, katerega so letos na hitro predstavili s 15. na 9. maj po sovjetskem vzgledu, so na polurni paradu v Beogradu pokazali nekaj novega orožja. Lanskoletnim protiklopnim raketam so se letos pridružili domači topovi brez vzvratnega sunka, transistori iskalci min, samohodni oklopni protiletalski topovi, 105-mm havbice jugoslovanske izdelave in tanki, ki naj bi bili sposobni za nočne borbe in vožnjo pod vodo. Na tovornjakih so vlekli zajetne protiletalske rakete, nad parado pa so leteli reaktivni lovci s hitrostjo nad 1.000 km na uro.

Po paradu se je gospoda odpravila na slovesno skupno sejo vseh zborov zvezne skupščine, zveznega odbora Socialistične zveze in zveznega odbora Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije. Pravkar od žagani zunanji minister Koča Popović je nastopil kot član zveznega odbora SZ in govoril o pomenu dneva zmage. Spomnil se je protihitlerske koalicije, izrazil priznanje in hvaležnost Sovjetski zvezi in rdeči armadi in dejal, da je koalicija po vojni razpadla zaradi spopada interesov raznih držav in tekmovanja med družbenimi sistemi. Poudaril je politiko aktivne koeksistence in obsodil tiste, ki računajo z vojno, a izjavil, da je nedopustno popuščati pred kakršnokoli politiko, ki vsebuje nevarnost agresije.

Tito je 25. maja dopolnil 73 let. Ob tej priliki je kot ponavadi sprejel vrste delegacij, ki so mu prišle voščiti rojstni dan. Slovenska delegacija mu je poklonila sliko darila - dve in pol tone težkega kipa tovarišice.

Glavna prireditev je bila 25. maja zvečer, ko se je na beograjskem armijskem stadionu vršil nastop mladine, ki na ta dan praznuje Dan mladosti. Ob koncu je Slovenec Miroslav Cerar, katerega so mornarji prinesli na neka-

kem stajalu pred Tita, izročil predsedniku zlato štafetno palico, katero je mladina nosila cel mesec prej po Jugoslaviji, in mu voščil v srbohrvaščini.

Zadnje čase Tito spet precej potuje. Od 10. do 14. maja je bil na Norveškem. Od 8. do 13. junija bo v Vzhodni Nemčiji, nato na Poljskem, a koncem meseca menda v Sovjetski zvezi.

Novi zakon o verskih skupnostih v Jugoslaviji določa, da bo kaznovan z 20.000 din globe ali do 30 dni zapora, kdor komu prepreči udeležbo pri verskih obredih ali drugačnem izražanju verskih čustev; kdor koga zaradi njegovega verskega prepričanja, zaradi pripadnosti kakšni veroizpovedi ali kakšni verski skupnosti ali zaradi udeležbe pri verskih obredih in drugačnem izražanju verskih čustev omejuje v pravicah, ki mu grede po zakonu; kdor brez dovoljenja pristojnega občinskega upravnega organa nabira prispevke v verske namene zunaj krajev, ki so za to določeni; kdor brez dovoljenja pristojnega občinskega upravnega organa priredi procesijo ali kakšen drug verski obred zunaj prostorov, ki so določeni po tem zakonu; in kdor sprejme v versko šolo za pripravljanje duhovnikov koga, ki ni dokončal obveznega osnovnega šolanja. Z globo do 10.000 din pa bo kaznovana oseba, ki sprejme za slušatelja verskega pouka (katehizacije) mladoletno osebo brez dovoljenja obeh staršev odnosno skrbnika.

IVAN STANIČ

Prejeli smo in zahvalimo:

- Milena Merlak Detela: "Sodba od spodaj" - Izdala Sodobna knjiga, Trst 1964.
- "Deset godina Udruženja srpskih pisaca u izgnanstvu" - London 1963.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENField 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.1.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urednik: Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.4.0	Finska:	10.-	Nemčija:	13.-
Argentina:	300.- (700.-)	Francija:	12.-	Švedska:	15.-
Avstralija:	1.10.0 (£A 3)	Italija:	2000.-	Urugvaj:	50.- (110.-)
Avstrija:	40.-	Kanada:	3.50 (\$ 7.00)	U.S.A.:	3.50 (\$ 7.00)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Skandinavija: Jože Rozman, Ristolantie 3 A 8, Helsinki, Finska